

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק ט"ז שיחה ה' לפרשת תרומה

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון רצט (תשמ"ג)

ג. בהתוועדות דש"פ דברים ה' תשב"מ (הנחה בלה"ק)
סל"ב הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

"בפ"ג הי"א כותב הרמב"ם "ואבן היחה לפני
המנורה ובה שלש מעלות, שעלי' כהן עומד ומטיב
את המנורה כו'".

ולכאורה צ"ל: בהלכה שלפנ"ז (ה"י) כותב
הרמב"ם ש"גובה המנורה הי' שמנה עשר טפח" . .
ומאחר שקומתו של אדם רגיל עד כתפיו היא ג' אמות
(י"ח טפחים) נמצא שגובה המנורה (י"ח טפחים) הגיע
לגובה כתפיו של הכהן, וא"כ, א"מ: לשם מה הי'
זקוק הכהן לעמוד על גבי אבן כדי להדליק את
המנורה!?

ובסמ"ח תי': הביאור בדברי הרמב"ם . . אע"פ
שגובהו של אדם רגיל הוא כגובה המנורה . . אעפ"כ,
היות שהדלקת המנורה היא לאחרי הקדמת הטבת
המנורה, היינו, שלכל לראש צריכים לנקות את
הבזיכין ולתקן את הפתילות מובן, שהכהן המיטיב
את המנורה הי' צריך לעמוד במקום גבוה כזה שמשם

יוכל להתכופף ולהביט לתוך הבזיכים, כי רק אז יוכל לנקות את הבזיכין כדבעי. ע"כ.

והנה בלקו"ש חט"ז שיחה ה' לפ' תרומה הביא כ"ק אדמו"ר שליט"א מחלוקת באופן עשיית הנרות של המנורה וז"ל:

"לויט איין דעה זיינען די נרות געווען א טייל פון דער מנורה, ווייל דאס וואס די מנורה דארף זיין מקשה איז כולל אויך די נרות: א צווייטע דעה איז, אז די "נרות" זיינען געווען א באזונדער זאך פון דער מנורה, נאר פאר דער הדלקה האט מען זיי ארויפגעשעלט אויף די קני המנורה [און דער סדר פון הטבת (נקוי) הנרות איז געווען אז "מסלקן (פון דער מנורה) ומניחן באוהל ומקנחן כו'"] עכ"ל.

ואח"כ הביא שהרמב"ם פסק להלכה שהנרות הי' חלק מהמנורה ומקשה אחת. אבל ע"פ פשוטו של מקרא (דרך פי' רש"י עה"ת) היו הנרות נפרדים מהמנורה ורק היו מניחין אותם על המנורה לצורך ההדלקה, ולפיכך רש"י לא מפרש שיטתו בזה מכיון שזהו פשוט וברור מפשטות הכתובים ועיי"ש.

ועפכ"ז לכאורה א"מ: שהרי רש"י פי' בפ' בהעלותך (ח, ב) "ועוד דרשו רבותינו מכאן שמעלה היחה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומיטיב". וא"כ יכולים להקשות על רש"י כמו שהקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דש"פ דברים הנ"ל על הרמב"ם (ועי' בש"ח על רש"י כאן). ואין יכולים לתרץ שהי' צריך את המעלה כדי לנקות המנורה (להתכופף ולהביט לתוך הבזיכים) מכיון שרש"י סובר (לא כהרמב"ם) ע"פ פשט"מ שהנרות היו נפרדים מגוף המנורה ולכן היו יכולים לסלק הנרות ולקנחן כנ"ל מחט"ז.

ואולי י"ל שלכן כתב רש"י בפ' בהעלותך דרשו רבותינו מכאן וכו', וא"כ אפ"ל שע"פ הדרש היו הנרות מגוף המנורה, ולכן היו צריכים מעלה. אבל צ"ע אם אפשר לומר כן שהרי: א) מכיון שרש"י מביא את הדרש, צריך להיות מתאים לפשוטו של מקרא, והרי בלקו"ש (חט"ז הנ"ל) מוכיח שע"פ פשטות הכתובים (עד כדי כך שרש"י אינו צריך להסביר א"ז) היו הנרות נפרדים מגוף המנורה. ב) לכאורה הטעם שזהו דרש הוא כמ"ש מפרשי רש"י (עי' ברא"ם, גור ארי' וש"ח כאן) שלפי הדרש שאומר שהי' מעלה וכו' הי' צ"ל כתוב בתורה בפ' בהעלותך.

וכן יש להעיר ממה שפרש"י (מנחות פח, ב) למ"ד שסבר שהנרות היו מן המנורה עצמה (שהובא לעיל מלקו"ש חט"ז) וז"ל: "בד"ה) של פרקים הי' לא של חוליות ממש שהיה יכול ליטלן, אלא מן המנורה עצמה היו הנרות כדכתיב מקשה אלא היינו של פרקים שהיו הקנים שבהם הנרות קבועים דקים הרבה והיה יכול לכופפן ולהטותן למטה בשעת הטבה ולהשליך הדשן חוץ ולזקפן בשעת הדלקה. ע"א של פרקים שהנרות היו קבועות במנורה אבל היה כסוי שלהן כסוי מלמעלה כמין טס שהיה יכול ליטלו כל שעה שירצה. . וכיון דבעיא הטבה אי לא דהוי הכיסוי של פרקים שיכול לסלקו לא מתייטבנא. .". עכ"ל.

ולפי פי' הראשון של רש"י עדיין אינו מובן למה צריכין אבן אפילו למ"ד שסבר שהנרות מגוף המנורה, שהרי אפשר להטותן ולכופפן למטה (והרי המנורה שהוא י"ח טפחים הוא עד כתיפיו של הכהן, וא"כ ראש הכהן הי' למעלה, וכשכופף ומטה את הנר אפשר להטיב).

אשר הערסאן

”ואת מכסה” לשיטת רבי יהודה

הת' דב בעריש רוטנברג

מתלמידי הישיבה שעל יד האוהל הק'

בפרשת תרומה פרק כו פסוק יד - ”ועשית מכסה לאהל עורות אילים מאדמים ומכסה עורות תחשים מלמעלה”.

וברש"י - לאותו גג של יריעות עיזים עשה עוד מכסה אחד של עורות אילים מאדמים ועוד למעלה ממנו מכסה עורות תחשים, ואותן מכסאות לא היו מכסין אלא את הגג ארכן ל' ורחבן י', אלו דברי רבי נחמיה. ולדברי רבי יהודה מכסה אחד היה חציו של עורות אילים מאדמים וחציו של עורות תחשים.

וצריך להבין איך יפרש רבי יהודה את הכתוב בפרשת פקודי (לט, לג-לד) ”ויביאו את המשכן אל משה . . . ואת מכסה עורות האילים המאדמים ואת מכסה עורות התחשים ואת פרוכת המסך” - דמשמע בפירוש שהיו שני מכסאות שונים שהובאו אל משה בנפרד ולא אחד?!

ובסגנון שמוכיח כ”ק אדמו”ר (לקו”ש חט”ז עמוד 324) מהמשך הפסוקים שם (לט) ”את המנורה הטהורה את נרותיה נרות המערכה ואת כל כליה ואת שמן המאור” שבפשוטו

של מקרא לא היו הנרות מחוברים למנורה, שהרי אם היו מחוברים אי אפשר לומר שהביאו את המנורה וגם את הנרות אל משה - ובלשונו הק':

נאך א הוכחה אויף דעם: אין פ' פקודי, וואו עס ווערט דערציילט ווי מען האט געבראכט דעם משכן צום משה'ן, שטייט: "את המנורה הטהורה את נרותי גו'" - איז בשלמא אויב מ'וועט לערנען אז די נרות זיינען געווען נפרדים פון דער מנורה, איז מובן וואס דער פסוק טיילט זיי אויס באזונדער אין דעם סדר ההבאה;

אויב אבער די נרות זיינען געווען "מקשה" מיט דער מנורה, האט דאך קיין ארט ניט צו זאגן, אז מ'האט געבראכט די מנורה און (אויך) נרותי' - בריינגענדיק די מנורה ווערן במילא געבראכט אויך די נרות [פונקט ווי עס פאסט ניט צו זאגן אז מ'האט געבראכט די מנורה און די קנים, גביעים וכו']. עכלה"ק.

וכמו כן יש להקשות על דעת רבי יהודה - לשיטתו 'האט דאך קיין ארט ניט צו זאגן' "ואת מכסה עורות האילים המאדמים ואת מכסה עורות התחשים!?"

ומה רבה הקושיא - רבה התמיהה שלא עמד על כך אף לא אחד ממפרשי רש"י (שתח"י), גם לא המשכיל לדוד שמבאר פסוק אחר בפרשת פקודי לשיטותיהם (הובאו דבריו לקמן)!

[העירני חכם א', שלולא השיחה היה אפשר לתרץ שאכן הביאו אותם אל משה נפרדים זה מזה ומשה חיבר אותם.

אך מתוך השיחה שמוכיח מהבאת הנרות בפ"ע שלא היו מחוברים גם לאחר מכן - מובן שאי אפשר לתרץ כן. ובפשטות: הביאום אל משה שלמים ומוכנים להקמת המשכן].

ובדוחק (ואולי - ע"ד צחות) יש לתרץ דאזלו רבי נחמיה ורבי יהודה לשיטתייהו בפירוש הכתובים, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (לקו"ש ח"ה עמוד 271 והמצוין בהערה 39 שם) ששיטת הלימוד של רבי יהודה היא 'צו אפשטעלן זיך בעיקר אויף כללות הענין' ואילו רבי נחמיה 'שטעלט זיך אפ בעיקר אויפן פרט, אויפן ווארט'.

וזוהי אם כן סיבת מחלוקתם גם כאן ודווקא בגלל משמעות הפסוק הנ"ל בפרשת פקודי:

לרבי נחמיה שמדייק ומפרש על פי משמעות כל מילה ומילה שפיר מוכח מהפסוק הנ"ל שהיו שני מכסים שונים, כנ"ל.

אך לרבי יהודה שעומד בעיקר על כללות הענין אין לדייק מחילוק התיבה הפרטית "את" . . ואת מכסה" שהיו שני מכסים, ושפיר יש ללמוד שמדובר במכסה אחד.

[ולהעיר מסיום השיחה בחט"ז שם, שבאחד המקומות רש"י משמיט בדיבור המתחיל את המילה "ואת" מיט דער כוונה צו מדגיש זיין דערמיט, אז מ'דארף לערנען דעם פסוק

כאילו ווי עס וואלט פאר "נרותי" ניט געשטאנען דער ווארט "ואת" [.

ולהעיר שבמשכיל לדוד (על פירש"י תרומה שם) מבאר את הכרחו של כל אחד מהם - באופן שמתאים למחלוקת זו שלהם (אך יש לציין שהמשכיל לדוד עצמו גורס רבי יוסי במקום רבי יהודה):

הכרחו של רבי נחמיה הוא מכך שהפסוק בפרשת תרומה חוזר פעמיים על המילה "מכסה" ולא כותב "מכסה עורות אילים מאדמים ועורות תחשים" - בהתאם לשיטתו שיש לדייק על מילה פרטית (ומענה רבי יהודה הוא שישנה סיבה צדדית לכפילות המילה, לשלול שלא יהיו בערבוביא).

הכרחו של רבי יהודה הוא מפסוק בפרשת פקודי (מ, יט) "וישם את מכסה האוהל עליו מלמעלה" דמשמע שהיה רק מכסה אחד בשימה אחת - בהתאם לשיטתו שמדייק על כללות כוונת הפסוק, ומענה רבי נחמיה הוא שהמילה "מלמעלה" שבסוף הפסוק הינה מיותרת ובאה לרבות את מכסה התחשים - בהתאם לשיטתו שמדייק על התיבה הפרטית (והפסוק כולל אותם בשימה אחת רק כדי להודיע שהוצרכו שניהם להינתן על המשכן בבת אחת).

[ולהעיר שאינו מציין לפסוק נוסף (ויקהל לה, יא) "את המשכן את אהלו ואת מכסהו" דמשמע שהיה רק מכסה אחד, וכאן אין לתרץ אליבא דרבי נחמיה כפי שמתרץ את הפסוק בפרשת פקודי].

ועל פי ביאור זה (דאזלו לשיטתייהו) תומתק לשון רש"י "אלו דברי רבי נחמיה, ולדברי רבי יהודה" - שמשמעותה (גם) שעל פי מחלוקתו על רבי נחמיה במקומות אחרים מובנת מעצמה שיטתו כאן.

אמנם ביאור זה דחוק במקצת:

(א) כאן קשה יותר לומר שמשמעות הפסוק "את מכסה" . . ואת מכסה" היא רק דיוק בתיבה פרטית'.

(ב) לפי זה הוכחת רבינו בחלק טז בנוגע לנרות מתאימה בעיקר לשיטת רבי נחמיה ולא כל כך לשיטת רבי יהודה.

(ג) בחלק ה' שם הערה 39 מגיע הרבי למסקנא שרבי נחמיה חולק על רבי יהודה לפי שמדייק בתיבה פרטית וגם לפי שמהדר בכבודן של ישראל (כאשר משמעות כללות הפסוק היא היפך כבודן) - ורק כאשר קיימים שניהם יחד (ראה שם ובהערה 28 כמה דוגמאות).

ואולי גם כאן יש לומר אשר הסברא שתרכו בני ישראל עוד שני מכסים למשכן ולא רק אחד המורכב משני חלקים - הוא הידור בכבודן של ישראל.